

UMĚT JE ROZEZNÍT

aneb Na kus řeči s koncertními mistry operního orchestru NDM Lucií Staňkovou a Vladimírem Liberdou

Operní sezóna pomalu končí, jejím prvním titulem byla *Tři přání* aneb *Vrtkavosti života Bohuslava Martinů*, opera-film na hranici avantgardního muzikálu. Pokud bychom již nyní chtěli bilancovat, co vám přineslo uvedení tohoto operního experimentu?

V. L.: Okamžitě jsem si vypracoval pěkný vztah ke *Třem přáním*, je to úplně něco jiného, než jsme doposud hráli. V díle je plno swingové muziky a říkal jsem si, kdyby swing psal jenom Martinů, už bych nechtěl hrát nic jiného. Jeho opera je každá jiná a tato mě velice příjemně překvapila a baví mě kdykoli hrát. Navíc u Martinů je třeba pregnanční rytmické gesto dirigenta a velká jistota, což nový hudební ředitel Jakub Klecker má.

L. S.: *Tři přání* jsem brala jako stěžejní dílo této sezóny a byla jsem po uvedení *Mirandoliny*, která mě velice bavila, zvědavá, jak bude vypadat další dílo Martinů, a očekávání splnilo. Těším se vždy na symfonickou část *Odjezd*, kdy v této ploše můžeme ukázat sílu samotného orchestru.

Další premiérou sezóny se stal Roberto Devereux, poslední z pomyslného trojlístku Donizettiho děl na náměty ze života anglických a skotských královen. Nedávno jsme celou belcantovou trilogii uvedli ve třech dnech. Když stály opery opravdu těsně vedle sebe, dá se srovnat, která z těchto tří by byla pro vás tou stěžejní?

V. L.: Pro mě osobně je to *Anna Bolena*, i díky tomu, že má krásnou virtuózní předehru. Ale v porovnání – to jsou drobné nuance, v podstatě jsou to tři stejná díla. Donizettiho opera, to je pro nás úloha pokorně doprovázet pěvecký koncert. Při uvedení celé trilogie v operním vikendu jsme začali prvním tónem *Boleny* a skončili posledním tónem *Roberta*, mezi tím bylo v orchestrální partituru prakticky totéž.

V sezóně se pohybujete hned pod několika dirigentskými taktovkami. Kdo pro vás ztělesňuje ideál dobrého dirigenta?

L. S.: Pro mě je dobrý dirigent ten, který umí strhnout orchestr. Přidaná hodnota, kterou mezi nás vnáší. Musí být dirigentsky přesvědčivý a mít určité charisma.

V. L.: Pinkas, Dohnányi, Brauner, Klecker, mladí Kružík a Švec. Dobrý dirigent, ten by při zkouškách nemusel říct ani slovo. Je to nadneseně řečené, samozřejmě. Ale když začne moc mluvit, tak se schyluje k nějakému problému. Přesně se to ukázalo v práci s nizozemským dirigentem Sanderem Teepenem (*Roberto Devereux*). Sice mezi námi stála

Motivace a radost ze hry musí být. Jako koncertní mistr šetřím chválou, ale i káráním a snažím se neustále jít svým příkladem
Vladimír Liberda

Koncertní mistři Lucie Staňková a Vladimír Liberda

Foto Eva Mikulášková

nechal jazyková bariéra, ale byla paradoxně výhodou, protože se musel spolehnout více na svoje ruce. A vyrovnal se s tím parádně.

Díky projektu SHAKESPEARE OSTRAVA 2016 jsme se rozhodli uvést k životu také u nás nepříliš známý titul – francouzskou operu Hamlet. Jaká byla vaše očekávání?

L. S.: Tuto operu jsem donedávna neznala a nakonec mě toto dílo mile překvapilo.

V. L.: Na hudební zpracování takto známého tématu jsem byl zvědav. Díky perfektnímu uchopení díla dirigentem i režisérem se nám myslím podařilo obohatit repertoár NDM o nosný, diváká lákající titul a já jej hraji s velkou chutí.

Divadelní profese s sebou nese vysoce kreativní, ale pro mnohé opravdu hektický styl života rozprostřený mezi zkoušky, představení a mnohdy i zájezdy. Abyste předešli přílišnému stresu a mohli se nadále s odhodláním umělecky realizovat, jak odpočíváte, relaxujete?

L. S.: Já bydlím v rodinném domě, takže tam je pořád co dělat na zahradě i doma. Ale jinak máme takového koníčka... s manželem pečujeme o naši menší ovčí farmu v Beskydech a v posledních dnech pomáhám rodit ovečky.

V. L.: Já jsem přímo závislý na turistice. Když je škaredě a nedá se chodit, tak jsem z toho „nemocný“. Nejraději jezdím do hor, jsem z Beskyd, kde mám i chalupu, takže tam to mám prochozené skrz naskrz. Když ne Beskydy, tak jakýkoli kopeček kdekoli. (smích)

Kolik hodin denně cvičí koncertní mistr?

L. S.: Denně nehraji, délka přípravy záleží na titulu, který se v tom daném období hraje – musím si pak vymezit čas především na stěžejní místa.

V. L.: Podle potřeby. Někdy vůbec, někdy dopoledne zkouším, odpoledne cvičím a pak hraji představení. Byly doby, kdy jsem měl denně 10 hodin housle v ruce.

Zásadně ale dodržuji svůj prázdninový režim, kdy v červenci na housle vůbec nesáhnou. Snažím se vše zapomenout a v srpnu začnu úplně znovu. Tím se také odstraní případné zlozvyky.

L. S.: Většina „smyčcařů“ to tak o prázdninách má, „dechaři“ ne, ti nesmí přestat na tak dlouhou dobu hrát. Myslím si, že málokdo cvičí, když nemusí. A pauza je prospěšná.

Orchestřiště je prostor, do kterého divák usazený u nás v parteru vidět na hráče ani nemůže. Bez ohledu na neodmyslitelný fakt, že tradiční hudební divadlo by bez instrumentální hudby nemohlo existovat, právě to „divadlo“ je tvořeno souhvězdími, která viditelně září z pódia. Míváte při závěrečném potlesku pocit, že jste posluchačovým očím natolik schovaní, že ovace patří pouze „těm nahoře“ na jevišti?

V. L.: Je to tou „dírou“ (orchestřiště)... Vzhledem k limitům orchestřiště nejsme v kontaktu s divákem. Skutečně si připadáme mimo to dění, i když vím, že to není správně. Při přestavbě divadla vše směřovalo k pohodlí diváka, ale bohužel s orchestřištěm se nehnulo.

L. S.: Spousta známých, kteří seděli v lóži,

mi říkali: „*Já jsem se víc díval dolů než nahoru!*“ a ocenili naši práci. Pokud ale diváci nemají oční kontakt s orchestrem, potom vnímají více sólisty na jevišti a naše práce je trochu schovaná.

V. L.: Ale ona není schovaná, ale je to náš podvědomý pocit. Následné lamentování, to je nejspíš specifikem ostravské národy. Zdejší lidé si nepřiznají nějaké nadšení z práce, pocit uspokojení, že „dneska se mi to povedlo“. Jsou schováni v nějaké skořápce.

L. S.: Mladí hráči přichází ale s nadšením.

V. L.: Toto snad vyřeší generační obměna, kdy přijdou jiní lidé, jak naznačila Lucka. My jsme ještě pořád pozůstatky minulého režimu a to se na našich povahách škaredě podepsalo.

Připadáte si jako „dělníci hudby“, řemeslníci?

V. L.: Nikdo to nepřizná, ale v těch starších hráčích to je.

Váš nástrojový part není podložen libretem, aranžovací zkoušky do posledních dvou týdnů před premiérou probíhají odděleně od orchestrálních. Jak se vám spojuje to, co hudebně vyjadřujete, s pohybem na scéně?

V. L.: Vnímáme velice zhruba, co se děje na scéně. Nejen na představení, ale i na všech zkouškách, více nebo méně podle toho, jak da-
lece nás zaměstnává hraní. Ale kdybych to měl posoudit od základů, tak hudba je napsaná tak, že nepotřebujeme text, je plná dynamických i jiných změn, které nás uvádí „do děje“.

L. S.: Když sedím u zdi blízko hlediště, vidím trochu, co se děje úplně vpředu. Ideální by bylo zajít si na představení.

V. L.: Byly opery, na které jsem si zašel, na ně-
které i vícekrát. Na Stravinském jsem byl třikrát, jak se mi to líbilo!

Nemrzí vás, že kritiky na operní představení jsou v současné době odhadem z pouhé setiny tvořeny hodnocením výkonu orchestru?

L. S.: Jsme v divadle, já jsem s tím smířená. Není to příliš o nás, jsme součástí celku. Když se napíše o koncertu filharmonie, píše se o orchestru, protože zde není jiná možnost, ale když se píše o představení, tak se píše o tom, co se děje na jevišti.

V. L.: Taky se píše o orchestru... Ale to by musel být muzikolog, opravdová hudební osobnost, vynikající hudební režisér z rozhlasu nebo dirigent, aby to uměl napsat.

Brožurou předplatného se odkryl dramaturgický plán, představa nové sezóny. Kdyby se mělo rozhodovat podle vkusu koncertních mistrů, jaká díla by byla ta vaše vysněná?

V. L.: Nemohu říct konkrétní tituly, ale v mém plánu by byl Janáček, Puccini. Pak také Dvořák, Martinů. Vrcholná díla 20. století. Ta hrají daleko raději než belcantové opery nebo Verdiho. Z Prokofjeva jsem teď nadšený a těším se na avizované uvedení Šostakoviče napřesrok.

Vzhledem k nastíněné sezóně se těším na Mozarta. Už z *Mozart gala* jsem byl nadšen! Také z toho, že jsme poprvé seděli na vyvýšené půdě orchestřiště dle dobového provozu, což by se snad mohlo podařit i u *Tita*.

L. S.: První rok, co jsem začínala, jsme hráli Stravinského *Prostopášníka*, ten mě nadchnul.

KDO JE LUCIE STAŇKOVÁ

Po studiích na gymnáziu absolvovala Janáčkovu konzervatoř v Ostravě zároveň s bakalářským oborem zdravotní laborant na Ostravské univerzitě v Ostravě. Od roku 2012 působila jako tutti hráč v operním orchestru NDM, kde se v roce 2014 stala 2. koncertním mistrem. Příležitostně hostovala v orchestru Slezského divadla Opava a Moravského divadla Olomouc. Nyní je externistkou orchestru Janáčkovy filharmonie Ostrava.

KDO JE VLADIMÍR LIBERDA

Absolvoval ostravskou konzervatoř, stal se členem Slezského divadla Opava, souboru Chorea Bohemica, Janáčkovy filharmonie Ostrava a Janáčkovy komorního orchestru, kde doposud hraje. Od roku 1996 je koncertním mistrem orchestru opery NDM. Mimoto účinkuje s Moravskoslezským komorním sdružením a Czech Virtuosi.

Takové dílo bych si uměla představit. Ráda si zahrají takové opery, kde je i to houslové sólo. Člověk se skutečně realizuje a je to jiné.

V. L.: Kdyby se hrálo *Z mrtvého domu*, to je houslový koncert. To bys hrála už jenom ty, Lucie! (smích)

Děkuji za rozhovor!

(em)

Lucie Staňková a Vladimír Liberda

Foto archiv koncertních mistrů